

Intervju med Robert Lundberg född 26/12 1886

Utförd av Gösta Pleje 1971.

Version: 2022-11-19

Tolkning av det som sägs bandet (all text i svart nedan): Mats Pleje.

Förkortningar: **G= Gösta Pleje, R=Robert Lundberg.**

(Fet stil): (Kommentar/förklaring).

Kursiv stil: Sammanfattning.

Röd stil: Översättning till rikssvenska av Gunnar Odell.

Cirkelsågen

G: När börja dom fundera på det här med cirkelsågen?

R: 1914. Dom komme överens då om att hä nog skull gå kvickare å såg på en cirkelsåg. Men däm lätte lura sig. Hon va bra å kör ve dänn gammramsåga. Hä vort fint e virk. För småare virke nog va ju en cirkelsåg bra.

Men däm fick tag i en sån dåli´en byggmästar dänn nerifrån Hjoggsjö. En dänn han va sä dumm.

Han tog ju sä tokit e smide å. Så hemskaste tokit e smide. Hä sku ju ha vare åt en dunnerverk.

Å då gick a (**sågen**) ju sä sakta. Hon gick sä sakta. Hon gick sä sakta förstå du å va sä svag å gick sä sakta.

Vi var ju myche där å såge en Erik Gustav Bergström å jag, å en Jakob (Johansson) å en Kalle Olsson å va ju å där. Men till slut så fundere vi. Hä sto ju nå stortalla i närheten å ve såge 3 tums´ planken (**Plankor med 75 mm´s tjocklek**) å byggd om vattehjule.

Facka i vattehjule va för nära varann så vattne hann inte fyll facka helt å hållet. Ve tog bort anvar (**varannan**) plankor å då hann vattne fyll var fack i hjule. Vi fråge ingen. Å hä va ingen söm sa nanting heller.

När vi så satt igång å kör vart hon sä stark så he va de hemskaste... Hovaligen hä va de samma huru stor stocken va, hon saka aldrig, men hä gick ju sakta. Men de va ju stadit.

R: 1914. De kom överens då om att det nog skulle gå snabbare att såga med en cirkelsåg. Men de bedrog sig. Gamla ramsågen var bra att såga med. Det blev ett fint virke. För mindre virke var nog cirkelsågen bra.

De fick tag i en så dålig byggmästare nerifrån Hjoggsjö. Han var så dum. Han använde ju så hemskt dåligt smidesjärn. Det skulle ha passat till ett dunderverk.

Då blev sågen svag och gick så sakta.

Erik Gustav Bergström och jag var mycket i sågen, men även Jakob Johansson och Kalle Olsson. Så småningom kom vi på att vattenhjulet borde byggas om. Det stod några stora tallar i närheten och vi sågade upp 3-tums plankor (ca 7,5 cm tjocklek) och byggde om det med dessa.

Facken i vattenhjulet var för nära varandra så vattnet hann inte fylla varje fack fullständigt. Vi tog bort varannan plankor och då hann vattnet fylla varje fack i hjulet. Vi frågde ingen och det var ingen som sa någonting heller.

När vi satte igång sågen blev den så stark att det inte spelade någon roll hur stor stocken var, den saktade sig aldrig. Sågningen gick sakta, men stadigt.

Sen byggde X och hans bror Y om vattenhjulet och och ändrade remskivans storlek på sågklingans axel.

R: Då vart hä dålit, like dant igen, å hjula (**remskivorna**) vart för stor. Å på klingaxeln vart hä 12 tums´ (**30 cm**) remskiven. Hä vort ingen hastighet. Om hä had vorte satt en minner remskiv där då förstå du, då hadd he vorte hastigheten på klingaxeln. Då skull hä ha blive en rikti såg.

Jag vet en gång då sku en Erik Gustav å jag såg. Då had däm ju såge på tok ve klinga som hadd vorte mjuk.

R: På klingaxeln blev det 12 tums (12 verktrum = 29,6 cm) remskivor. Det innebar att det fungerade lika dåligt som innan. Remskivorna blev för stora. Hastigheten blev för låg. Om det hade satts dit en mindre remskiva där hade hastigheten blivit större. Då skulle det ha blivit en riktig såg.

Jag minns en gång då Erik Gustav och jag skulle såga. Då hade de som varit där innan sågat klingan mjuk.

(En klinga skall vid rätt varvtal inte röra sig i sidled. Detta inträffar dock om den tex går mycket i hårt virke, och blir varm och mjuk. Då börjar den slänga. En sådan klinga behöver lämnas in för "riktning". Detta hände när Erik Gustav och Robert skulle såga en gång.)

Alfons Löfgren for då till Östervik och fick tips på hur man kunde åtgärda detta utan att klingan riktades, vilket också gjordes på sågen i Bastuträsk, så att det gick att såga igen.

R: Vi börje såg på dänn vise å en Jakob (**Johansson**) å en Kalle (**Olsson**) såge å na veckena. Å hä gick ba bra för däm å. Hä gick ju men hä va ju besvärlit å ställ in dänn skruva så int klinga skull bäges (**Vingla**). Eljest gick a på hänn vise. (**Visar med handen hur klingar vinglade**) Ja vet int men ja tro hä vart köpt en ny kling åre därpå. Hadd hä vöre som nu hadd hä ju bara vöre å skick iväg na å rikta na. Då hadd he ju vorte bra.

R: Vi började såga ändå. Jakob Johansson och Kalle Olsson sågade också några veckor och det gick bara bra för de också. Det gick ju, men det var besvärligt att ställa in skruvarna så att inte klingan skulle vingla. Annars gick den på det här viset (han visar med handen hur klingan vinglade). Jag vet inte, men jag tror att en ny klinga köptes året därpå? Om det fungerat som nu, hade det ju bara varit att skicka iväg klingan för att rikta den. Då hade det blivit bra direkt.

G: Är sågdammet byggt om nån gång?

R: Nää, de ä bara byggt på.

R: Nej, den har bara byggts på.

G: Så det är egentligen grundstommen från 1800-talets början?

R: Ja dänn gammdamme hä ä gammalt. Uj, uj, uj så gammalt.

R: Ja, den där gamla dammen är gammal den – oj, oj, oj så gammal!